

Utrecht, 15 april 2022

Bijdrage NOOM aan internetconsultatie wijziging Participatiewet / wetsvoorstel verhoging leeftijd toepassing kostendelersnorm naar 27 jaar

De leeftijd waarop de kostendelersnorm van toepassing is, wordt verhoogd van 21 naar 27 jaar. Een hele kleine stap in de goede richting vindt het NOOM. Een stap echter die de toch al bijzonder complexe wet- en regelgeving waarmee de armste huishoudens in Nederland te maken hebben, nog complexer maakt. Een maatregel die bovendien in stand houdt dat een groeiende groep mensen afhankelijk zijn van de wijze waarop hun gemeente (cq. verantwoordelijke ambtenaar) omgaat met de allerarmsten (: hoe ver gaat hun gemeente om maatwerk te leveren en voor welke periode?). Voor de grote groep mensen die voor ouderen of kinderen (willen) zorgen die levenslang mantelzorg nodig hebben is deze maatregel in ieder geval géén of slechts een tijdelijke oplossing.

Het lappendeken aan wet- en regelgeving en voorzieningen wordt met deze maatregel alsmaar ondoorgroender. Ook de uitvoeringskosten worden alsmaar hoger. Professionals hebben steeds meer moeite om hun cliënten te informeren, adviseren en uit te leggen wanneer ze wel en wanneer ze geen recht hebben op inkomensondersteuning en waarom niet. In 2020 kon de Eerste Kamer er bijv. een stokje voor steken dat grootouders, kleinkinderen, broers en zussen die voor elkaar zorgen, ook zouden worden gekort op hun bijstandsuitkering. Helaas bleef de KDN onverkort van kracht voor kinderen, ouders, andere familieleden en/of vrienden die voor elkaar willen zorgen.

Dat gemeenten maatwerk kunnen bieden door *tijdelijke* uitzondering te maken, biedt dan ook nauwelijks soelaas. Bovendien leidt dat tot een gevoel van willekeur: in de ene gemeente krijgt iemand wel ontheffing, in de gemeente ernaast krijgt iemand anders in precies dezelfde situatie géén ontheffing. Onderzoek (*Samen onder een dak. Belemmeringen voor bijstandsgerechtigden om woonruimte te delen. Significant APE, 2020 – in opdracht van het ministerie van SZW*) laat zien dat gemeenten slechts mondjesmaat maatwerk toepassen.

Het is hoog tijd dat de kostendelersnorm helemaal van tafel gaat. Tienduizenden Nederlanders die moeten overleven met een inkomen op bijstandsniveau (de allerlaagste inkomens in Nederland) hebben te maken met de kostendelersnorm. Zij worden gekort op een uitkering waarvan onderzoek steeds laat zien dat deze al te laag is om van te leven. Dit terwijl zij de samenleving veel geld besparen. Wat nog belangrijker is echter, zij doen juist datgene waarvan we met ons allen vinden dat dat juist is: naar elkaar omzien en daadwerkelijk zorgen voor elkaar. Ook het enorm geschade vertrouwen van juist deze groep in overheid en politiek zou hiermee gediend zijn.

Er zijn verschillende groepen Nederlanders met een migratieachtergrond die onevenredig hard worden geraakt door de KDN. Door de KDN worden zij in feite keihard financieel gestraft voor het in praktijk brengen van de norm/wens om (langdurig) voor elkaar te zorgen.

Eenzijds gaat het om de **ouderen met een onvolledige AOW en een aanvullende bijstandsaanvulling (AIO)** die hulp en zorg krijgen van een inwonend familielid of mantelzorger, dan wel zelf tot op zeer hoge leeftijd blijven zorgen voor hun inwonende volwassen kind(eren). Toepassing van de kostendelersnorm houdt automatisch in dat per volwassene waarmee het huishouden wordt gedeeld een kortingspercentage wordt toegepast op de (bijstands)uitkering. Dit is ongeacht of deze medebewoners inkomsten hebben. De ouderen die het betreft raken een groot deel - tot in sommige gevallen zelfs hun volledige – AIO-aanvulling kwijt. Het is aan deze ouderen en hun mantelzorgers niet uit te leggen hoe het kan dat ouderen met een volledige AOW niet te vrezen hebben van de KDN en zij wel.

Maar ook hun **inwonende mantelzorgers met een bijstandsuitkering** worden gekort. In de praktijk kan de korting in één huishouden oplopen tot enkele honderden euro's per maand. Terwijl zij ook zónder de korting veelal niet rond konden komen, blijkt uit onderzoeken van SCP (o.a. Kansrijk Armoedebeleid, 2020). Maar ook onderzoeken van Ieder(In), NIBUD, Mezzo (huidige Mantelzorg.NL) en Regioplan laten keer op keer zien dat de financiële gevolgen van samenwonen niet opwegen tegen de financiële nadelen en dat deze huishoudens ook zonder toepassing van de KDN financieel in zwaar weer verkeren. Terwijl we juist deze huishoudens financieel tegemoet zouden moeten komen als zij willen samenwonen, weerhoudt de KDN sommigen er juist van om één huishouden te gaan vormen.

Slechts een deel van de bijstandsgerechtigde mantelzorgers die langdurig voor iemand met een chronische ziekte en/of beperking willen zorgen is straks voor enkele jaren geholpen met de ontheffing tot 27 jaar. Zij worden daarna, net zoals alle anderen die samenwonen met een oudere of een jongere die ook na zijn/haar 27-ste afhankelijk blijft van zorg, alsnog keihard geconfronteerd met een flinke inkomensachteruitgang. Dit is onbegrijpelijk voor hen. Zij doen wat zij vanuit hun normen en waarden juist achten, alsook datgene waar de samenleving en politiek om vragen. Maar in plaats van met een beloning krijgen zij met een boete te maken. Daarbij laat deze ontheffing de oudere dak- en thuislozen nog steeds in de kou. Zij blijven afhankelijk van derden voor een tijdelijke slaapplek en/of de overvolle voorzieningen.

Daarnaast gaat het om **AOW-gerechtigden met een minimuminkomen en een jongere partner zonder of met een (te) laag inkomen.** Ook een groeiende groep van origine Nederlandse AOW-gerechtigden heeft hiermee te maken. Door het wegvallen van de (jongere) partnertoeslag op de AOW-uitkering is hun inkomen gedurende enkele jaren onder het bijstandsniveau. Dat betekent bijvoorbeeld dat een 67-jarige AOW'er met een vijf jaar jongere partner ruim vier jaar inkomen te kort komt om rond te komen.

De omvang van de groep migrantenouderen die door de KDN wordt getroffen neemt snel in omvang toe: de komende 10 jaar 2 keer en de komende 25 jaar zelfs 3 keer zo groot. In deze groep komen relatief veel ouderen voor die aangewezen zijn op een (aanvullende) bijstands-uitkering, ook als zij AOW-gerechtigd worden. Ook komen er in deze groep relatief veel ouderen voor die vanwege hun gezondheidssituatie en de gebrekkige toegang tot de juiste zorg structureel aangewezen zijn op mantelzorg.

De signalen die we als NOOM krijgen uit duizenden bijeenkomsten en gesprekken met migrantenouderen, vrijwilligers en professionals wijzen ook uit dat de **KDN één van de redenen vormt om géén AIO aan te vragen.** Dit betekent dat rechthebbenden op een inkomens-aanvullende voorziening deze laten liggen omdat ze weten dat ze deze vervolgens toch weer moeten inleveren.

In de praktijk komt dit erop neer dat een groot aantal huishoudens in Nederland jaar in jaar uit in bittere armoede leeft waardoor zij moeten afzien van bijv. noodzakelijke mondzorg en/of fysiotherapie, schulden moeten maken en steeds verder in een maatschappelijk isolement geraken.

Hiermee is de KDN feitelijk in strijd met het beleid om armoede in Nederland te verkleinen. Het tegendeel wordt namelijk bewerkstelligd: mensen met de laagste inkomens worden hard in hun portemonnee getroffen als zij gaan samenwonen om voor elkaar te zorgen. Zij stellen hierdoor zorg uit, raken geïsoleerd en hebben dagelijks met stress te maken. Vele van hen maken schulden waardoor zij in nog grotere financiële problemen geraken. Met alle gevolgen van dien.

Als NOOM zijn we er dan ook van overtuigd dat de **financiële voordelen voor de overheid van de kostendelersnorm niet opwegen tegen de maatschappelijke nadelen** ervan voor het welzijn van mensen, de woningnood en de tekorten in de Wmo en in de thuis- en verpleeghuiszorg. Kosten die echter in onderzoek niet worden meegenomen.

Het afschaffen van de kostendelersnorm, niet voor niets ook mantelzorgboete genoemd, zal daarentegen direct een positief effect hebben op gevoelens van stress en eenzaamheid, op het besteedbaar inkomen van huishoudens, op het beroep dat wordt gedaan op de professionele zorg en ook leiden tot meer vrijkomende woningen. Niet onbelangrijk gezien de crises die zich nu al op al deze terreinen afspelen en die de komende jaren alleen maar groter zullen worden. Het NOOM staat dan ook niet alleen in de oproep om de KDN in zijn huidige vorm af te schaffen. Onder andere onderstaande organisaties pleiten voor afschaffing dan wel een vergaande aanpassing van de kostendelersnorm:

- Armoedecoalitie, zowel landelijk als Utrecht
- Cosbo-Stad-Utrecht
- Ieder(in)
- IOT
- FNV
- LCR
- Mantelzorg.NL
- MIND
- Nationale Ombudsman, Kinderombudsman, Kinderombudsvrouw en lokale ombudsmannen
- Seniorencoalitie ANBO, KBO-PCOB, Koepel Gepensioneerden en NOOM
- SMN
- RVS
- Sociaal Werk Nederland
- SUNN
- Tussenvoorziening
- Valente
- VNG en een groot aantal gemeenten in Nederland, waaronder Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Tilburg
- Werkplaats COMO
- Woonbond